N:o 64.

Ank. till Riksd. kansli den 25 April 1889 kl. 8 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utbyte af mark mellan kronan och Stockholms stad vid Artilleriplanen m. m.

(I. A.)

I en till Riksdagen den 26 nästlidne mars aflåten, till statsutskottet remitterad proposition (n:o 33) har Kongl. Maj:t, under åberopande af ett den kongl. propositionen bilagdt statsrådsprotokoll öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att medgifva:

A) att Kongl. Maj:t måtte ega att för beredande af plats för hofstallanläggningen träffa aftal med Stockholms stad om utbyte af mark vid Artilleriplanen enligt följande grunder:

1:o) att staden till kronan med eganderätt afstår af den öppna platsen nedanför Artilleriplanen och af de i stadens besittning varande tomterna i qvarteret Bodarne den mark, som å en till stadsingeniörskontorets tjensteutlåtande till drätselnämnden den 28 december 1888 hörande ritning betecknats med röd kantfärg, innehållande omkring 3,605 qvadratmeter (40,900 qvadratfot), att af kronan genast tillträdas;

2:o) att kronan till staden med eganderätt afstår de, enligt hvad samma ritning utvisar, för Artilleri- och Sibyllegatornas vidgning invid Artilleriplanen behöfliga jordstycken, omkring 391 qvadratmeter (4,440 qvadratfot)

för den förra och omkring 810 qvadratmeter (9,190 qvadratfot) för den senare, att likaledes af staden genast tillträdas, men med rätt för kronan att hafva kronobageribyggnaden qvarstående å dess nuvarande plats, till dess att byggnaden icke vidare af kronan användes för sitt nuvarande ändamål eller om- eller nybyggnad ifrågakommer;

3:o) att för den mark, kronan sålunda erhåller mera än staden, eller omkring 2,404 qvadratmeter (27,270 qvadratfot), beräknas ett värde af 327,240 kronor;

4:o) att staden till kronan afträder den rätt, staden må anse sig tillkomma öfver tomten n:o 6 i qvarteret Bodarne, till den del, som faller inom den för hofstallbyggnaden afsedda plats, mot det att kronan afstår från anspråk på tomtens återstod och till staden öfverlemnar densamma;

5:o) att staden förbinder sig att söder om hofstalltomten hålla ett 18 meter (60,6 fot) bredt område öppet till gata; och

6:o) att kronan till staden afstår eganderätten till det å en karta, tillhörande en af stadsingeniörskontoret den 8 februari 1884 öfver Skuggan, Ropsten och Lugnet samt Hjorthagen jemte närmast angränsande del af Kongl. Djurgården och Värtahamnen upprättad beskrifning, närmare angifna område å Kongl. Djurgården, innehållande 100 hektar 78 ar (204 tunnland 5,6 kappland), som begränsas i öster af hamnanläggningen, i norr af Lilla Värtan och Husarviken, i vester af Husarviken och landsvägen öster om Uggelbacken samt i söder af jernvägen och hamnområdet, jemte rätt till vattnet derinvid under vilkor:

att staden vid tillträdet af nämnda område till kronan erlägger skilnaden mellan det för området beräknade värde, 556,882 kronor 25 öre, och värdet å den mark vid Artilleriplanen, kronan enligt punkt 3:o) skulle erhålla mera än staden, 327,240 kronor, eller 229,642 kronor 25 öre;

att staden åtager sig att bekosta flyttning af de å torplägenheterna Lugnet och Ropstensporten befintliga byggnader eller att låta uppföra nya sådana å de ställen, Djurgårdens styrelse anvisar, äfvensom att å sin bekostnad föranstalta om uppodlande och försättande i bärande skick af mark till lika omfång med den, nämnda lägenheter nu innehafva;

att de vägar, som leda öfver ifrågavarande område, skola hållas öppna och af staden för all framtid underhållas;

att det likaledes skall åligga staden att underhålla den öfver inre delen af Husarviken i närheten af lägenheten Fiskartorpet uppförda träbro, hvilken till staden öfverlemnas utan lösen;

att staden inträder i de rättigheter och skyldigheter, som på grund af

föregående nådiga resolutioner och upplåtelsebref tillkomma kronan gent emot innehafvare af lägenheten Ropsten;

att området skall af staden tillträdas den 1 juli 1890; samt

att de områden, hvilka, å förut omförmälda karta af år 1884 betecknade med II och III, jemlikt nådigt bref den 31 maj 1878 blifvit till staden upplåtna att tillträdas i den mån staden funnes deraf vara i behof för hamnen vid Lilla Värtan eller för upplags- och byggnadsplatser, skola, sedan Kongl. Maj:t i hvarje fall pröfvat till upplåtelse ifrågasatt områdes erforderlighet för hamnen eller de för denna behöfliga upplags- och byggnadsplatser, i sådan ordning för ändamålet ifrågakomma, att i första rummet tagas i anspråk omförmälda, med II betecknade egofigur och den del af egofiguren III, som, innefattande en areal af 370,6 ar, å en i stadsingeniörskontoret den 18 mars 1889 verkställd kopia af nyssberörda karta betecknats med röd kantfärg och siffrorna III 1), samt att den återstående delen af samma egofigur, å nämnda kartekopia betecknad med III 2), jemte dertill gränsande vatten icke i något fall må af staden tillträdas förr än fyratio år efter aftalets träffande; och

B) att af den mellangift å 229,642 kronor 25 öre, hvilken, enligt hvad förut blifvit förmäldt, borde af Stockholms stad för erhållande af Hjorthagen med angränsande mark till kronan erläggas, ett belopp af 29,642 kronor 25 öre måtte af Hans Maj:t Konungen få disponeras för bestridande af kostnaden för utvidgning af nuvarande hjortparken vid Gripsholm, samt återstoden, 200,000 kronor, till kongl. statskontoret inlevereras för att af detta embetsverk på lämpligt sätt göras räntebärande, och årliga räntan deraf i likhet med öfriga för kongl. Djurgårdens förvaltning afsedda medel disponeras till Djurgårdens förbättring och försköning.

I sammanhang med det vid nästlidet års riksdag fattade beslut om uppförandet å vestra delen af Helgeandsholmen af två skilda byggnader för inrymmande af Riksdagen, riksgäldskontoret och justitieombudsmansexpeditionen samt af riksbanken, anvisade Riksdagen, till uppförande af nytt hofstall å Artilleriplanen och anordnande eller uppförande af ett vaktstall i kongl. slottets närhet, en summa af högst 1,070,000 kronor samt medgaf, att Artilleriplanen eller den del af Artillerigården, som är belägen emellan Riddare-, Artilleri-, Kaptens- och Sibyllegatorna, äfvensom erfor-

derlig del af tomten n:o 6 i qvarteret Bodarne skulle få, efter afrödjande af det å Artilleriplanen befintliga förra artilleristallet, disponeras för uppförande af nytt hofstall, med rätt för Kongl. Maj:t att, för beredande af tjenligare byggnadsplats för hofstallanläggningen, med Stockholms stad träffa uppgörelse om utbyte af det för ändamålet erforderliga jordområde mot vederlag antingen af annan mark vid Artilleriplanen eller ock, efter skeende uppskattning, af motsvarande del af myntverkets till gata afsedda tomt.

Då emellertid Stockholms stadsfullmägtige, hvilka förklarat sig villiga att till kronan afstå det för hofstallanläggningen erforderliga området, 40,900 qvadratfot, af det erbjudna vederlaget endast velat taga i anspråk sammanlagdt 13,630 qvadratfot vid Artilleriplanen och i öfrigt begärt ersättning i annan kronan tillhörig mark eller lägenheten Hjorthagen med angränsande område å kongl. Djurgården, har frågan om det föreslagna jordutbytet nu underställts Riksdagens pröfning.

Enligt hvad af förenämnda statsrådsprotokoll inhemtas, hade sedan öfverintendentsembetet, till fullgörande af Kongl. Maj:ts embetet den 22 juni 1888 meddelade uppdrag, efter samråd med chefen för kongl. hofstallet, upprättat nya, fullständiga, af kostnadsförslag åtföljda ritningar till hofstallbyggnaden å Artilleriplanen, Stockholms stadsfullmägtiges yttrande genom öfverståthållareembetet infordrats, dels huru vida staden vore villig att för omförmälda stallbyggnad till kronan öfverlåta den derför erforderliga, Stockholms stad tillhöriga mark, dels ock, i sådant fall, hvilken ersättning af kronan tillhörig mark som af staden kunde betingas såsom vederlag för en dylik upplåtelse.

I sin till öfverståthållareembetet aflåtna svarsskrifvelse, dagtecknad den 17 sistlidne januari, hade stadsfullmägtige till en början anmärkt, att på öfverintendentsembetets ritningar hela området söder om den föreslagna stalltomten vore utlagdt till öppen plats med planteringar. Ehuru något yrkande i sådant syfte icke blifvit framställdt i embetets skrifvelse, hade stadsfullmägtige till undvikande af missförstånd ansett sig böra framhålla, att det icke vore välbetänkt att för all framtid binda staden vid en dylik anordning. Det syntes stadsfullmägtige alldeles till fyllest, att staden förbunde sig att lemna obebygdt ett område af 18 meters (60,6 fots) bredd söder om stalltomtens södra gräns för att till gata användas. Vid den föreslagna stalltomten hade icke annat varit att erinra, än att det för framtida reglering af Artillerigatan syntes lämpligt, att tomtens gräns mot öster komme att utgöras af samma gatas norr om Linnégatan fastställda nya ve-

stra gatulinie, framdragen rätt söderut, hvarigenom stalltomtens område något ökades.

Med nyssnämnda rättelse i afseende å Artillerigatans linie, vore stadsfullmägtige sålunda villige att godkänna öfverintendentsembetets förslag, i hvad det afsåge gränserna för stalltomten samt att förbinda staden att söder om tomten hålla ett 18 meter (60,6 fot) bredt område öppet till gata. För detta ändamål skulle af den på ofri eller stadens grund belägna egendomen n:o 6 i qvarteret Bodarne med en areal af 10,456 qvadratfot användas till sistnämnda gata omkring 3,330 qvadratfot, till stalltomten omkring 3,200 qvadratfot, hvarefter skulle återstå till stadens disposition 3,926 qvadratfot. Då egendomen vore af staden upplåten på det vilkor, att den när som helst kunde af staden utan ersättning återtagas, kunde någon ersättning ej medgifvas för den del, staden behölle, så mycket mindre som den i stalltomten ingående delen skulle lemnas till fri och egen grund.

Vidare hade stadsfullmägtige funnit bestämmelsen om kronobageriets borttagande böra förtydligas så, att platsen skulle göras fri, så snart byggnaden af en eller annan anledning icke längre af kronan användes för sitt ändamål och således icke blott om orsaken dertill vore en annan bageribyggnads uppförande.

Stadsfullmägtige vore sålunda villige att ingå på ett byte, hvilket efter de gränser för kronans mark, som upptagits i en på öfverståthållareembetets begäran den 23 september 1872 deröfver upprättad designation, skulle ega rum på det sätt,

att staden afstode till kronan det på en till stadsingeniörskontorets tjensteutlåtande till drätselnämnden den 28 december 1888 hörande karta med röd kantfärg lagda området, innehållande omkring 40,900 qvadratfot,

samt att kronan afstode till staden för vidgning dels af Sibyllegatan omkring 9,190 qvadratfot, med rätt att hafva kronobageribyggnaden qvarstående å dess nuvarande plats, till dess att byggnaden icke vidare af kronan användes för sitt nuvarande ändamål eller om- eller nybyggnad ifrågakomme, dels af Artillerigatan omkring 4,440 qvadratfot eller tillsammans ..... 13,630 »

Skilnaden komme då att utgöra omkring ..... 27,270 qvadratfot, för hvilka staden skulle erhålla ersättning.

För bedömandet af värdet af denna mark meddelade stadsfullmägtige, *att* staden jemlikt kontrakt af den 12 februari 1884 betalt 17 kronor 15

öre qvadratfoten för de med dåliga hus bebyggda, i hörnet af Hamn- och Nybrogatorna belägna tomterna n:is 4 och 5 i qvarteret Skrafvelberget mindre, *att* kronan för de vid Strandvägen belägna obebyggda hörntomterna af det till gardesregementena förut upplåtna området begärde 12 kronor qvadratfoten, *att* kronan för de obebyggda tomterna n:is 1, 6 och 7 i qvarteret Korporalen enligt köpebref af den 1 maj 1886 erhållit för hörntomterna 8 kronor 90 öre qvadratfoten och för mellantomterna 6 kronor 90 öre qvadratfoten, samt *att* enligt köpebref af den 2 maj 1882 den med ett dåligt trähus bebyggda, i hörnet af dåvarande Löjtnants- och Kaptensgatorna belägna tomten n:o 6 i qvarteret Kyrkogården betalts med 10 kronor 34 öre qvadratfoten. Med ledning häraf hade priset å den mark, staden skulle afstå, blifvit af stadsfullmägtige bestämd efter 12 kronor qvadratfoten till 327,240 kronor, ett pris, som måste anses skäligt, helst kronan skulle få ersättning för den mark, som afstodes till gatuutvidgningarna, hvilka i alla händelser blefve nödvändiga för hofstallets egen skull.

Såsom lämpligt vederlag härför hade stadsfullmägtige föreslagit ett område å kongl. Djurgården, hvarom stadsfullmägtige år 1883 hos Kongl. Maj:t gjort framställning, och hvilket område enligt en af stadsingeniören den 8 februari 1884 upprättad karta med beskrifning i areal innehölle:

tomter, trädgård och park	5	tunnland	0,1	kappland
åker	2	»	16,0	»
äng	32	»	12,0	»
skogs- och betesmark	147	»	31,2	»
allmänna vägar	2	»	1,8	»
	189	tunnland	29,1	kappland
af Husarviken	14	»	8,5	»
eller tillsammans	204	tunnland	5,6	kappland.

Beträffande värdet af detta område, omfattande bland annat lägenheten Hjorthagen med dervarande hjortpark, hade stadsfullmägtige anfört, att vederbörande expropriationsnämnd år 1886 bestämt värdet å den mark, som från kongl. Djurgården exproprierats till Stockholm—Rimbo jernväg, till 3,000 kronor tunnlandet för åkerjord och 400 kronor tunnlandet för skogsmark, eller ett medelpris af 1,700 kronor tunnlandet. Ehuru endast ungefär en femtedel af nu ifrågavarande mark utgjordes af åker och äng, hade stadsfullmägtige likväl ansett, att värdet derå borde bestämmas, efter nämnda medelpris af 1,700 kronor för tunnlandet, till 347,100 kronor. Staden skulle sålunda betala en mellangift af 19,860 kronor.

På det att staden snarast möjligt måtte komma i besittning af Hjorthagen, skulle staden bekosta anordnandet på annat ställe af hjortpark och af nödiga bostäder för bevakningen m. m. för en summa ej öfverstigande 50,000 kronor.

Öfverintendentsembetet, som med skrifvelse den 30 sistlidne januari till Kongl. Maj:t öfverlemnat stadsfullmägtiges omförmälda skrifvelse, deri förslag till aftal angående det ifrågasatta egoutbytet jemväl fans intaget, hade dervid, hvad anginge dels de tomterna vid Artilleriplanen åsatta värdena och dels den föreslagna anordningen af området söder om stalltomten, anfört, huru som embetet, med hänsyn till förevarande tomters läge och de upplysningar rörande värdet å angränsande sådana, hvilka embetet inhemtat, ej funnit skäl till anmärkning mot det förstnämnda tomter åsatta värdet af 12 kronor qvadratfoten, men att embetet ansåge särdeles önskvärdt, derest området söder om stalltomten till Nybroviken kunnat, i betraktande af stallanläggningens monumentala betydelse, hållas fortfarande öppet, ehuru något yrkande derom under för handen varande omständigheter ej af embetet framställdes.

På grund af remiss hade riksmarskalksembetet den 14 sistlidne mars till Kongl. Maj:t afgifvit utlåtande i ärendet och dervid tillika öfverlemnat infordradt yttrande från chefen för Kongl. Djurgårdens styrelse. Jemte förmälan att, enligt verkställd beräkning, djurgårdskassan, om stadsfullmägtiges förslag antoges, komme att för ny djurhages inrättande m. m. få vidkännas en förlust af 10,140 kronor, oberäknadt den minskade hötillgången, hade bemälde chef vidare ansett värdet å det ifrågavarande området af Djurgården vare af stadsfullmägtige alldeles för lågt beräknadt. Af sådan orsak hade chefen för djurgårdsstyrelsen uppgjort förslag till ny beräkning af markens värde, dervid hänsyn tagits till det förhållande, att, enligt hvad kändt vore, i årlig hyra för de till enskilda personer upplåtna upplags- eller byggnadsplatser i närheten af Värtahamnen betalades minst 5 öre för hvarje qvadratfot. Oberäknadt 14 tunnland 8,5 kappland af den invid det nu ifrågavarande området belägna Husarviken, innehölle, enligt hvad handlingarna utvisade, den mark, af hvilken staden sökte komma i besittning, en areal af 189 tunnland 29,1 kappland, af hvilket område likväl 10 tunnland 17,8 kappland tillhörde lägenheten Ropsten och 13,3 kappland utgjorde jordområdet för de Djurgården tillhöriga torplägenheterna Lugnet och Ropstensporten. Om för återstående arealen, 178 tunnland 30 kappland, efter 5 öre qvadratfoten eller 2,800 kronor tunnlandet, beräknades

ett värde af	kronor	501,025: —
och härtill lades värdet af den inom området växande skogen, uppskattadt till	»	55,857: 25
uppkomme en värdesumma af	kronor	556,882: 25
från hvilken borde dragas den af stadsfullmägtige fordrade ersättningen för den staden tillhöriga mark, som vore afsedd att ingå i området för hofstallbyggnaden	»	327,240: —
hvarefter skulle återstå ett belopp af	kronor	229,642: 25

som skulle komma djurgårdskassan till godo.

I fråga om de nyssnämnda torplägenheterna Lugnet och Ropstensporten, hvilka af ålder användts till bostäder åt tvenne Djurgårdens ordinarie arbetare, vore det enligt chefens för djurgårdsstyrelsen mening otvifvelaktigt, att bibehållandet af dessa torp skulle för Djurgården vara fördelaktigast. Då det emellertid kunde för staden vara af någon vigt, att dessa lägenheter, såsom liggande inom det område, staden önskade förvärfva, afstodes till staden, borde i sådant fall staden äfven kännas skyldig ej mindre att bekosta flyttning af de å torpen nu befintliga byggningar eller att låta uppföra nya sådana å de ställen, Djurgårdens styrelse funne lämpligt anvisa, än ock att på sin bekostnad föranstalta om uppodlandet och försättandet i fullt bärande skick af mark, till areal motsvarande den som afträddes.

Chefen för djurgårdsstyrelsen hade vidare fäst uppmärksamhet å ett förhållande, som syntes förtjent att komma under öfvervägande i sammanhang med den nu föreliggande frågan.

Genom kongl. bref den 31 maj 1878 hade nemligen förklarats, att, under vilkor och förutsättning att Stockholms stad samtidigt med den enligt samma kongl. bref beslutade jernvägsanläggningen från Carlberg till Lilla Värtan företoge och på sin bekostnad fullbordade anläggandet å föreslaget ställe vid nämnda sjö af en hamn med tillhörande upplagsplatser jemlikt plan, som kunde blifva af Kongl. Maj:t fastställd, skulle åt Stockholms stad utan ersättning till statsverket upplåtas vissa å upprättad karta med bokstäfverna C, D, F och J utmärkta områden af Djurgården med vattnet derinvid, att tillträdas, de med bokstäfverna C och D betecknade områden genast och det öfriga i den mån staden funnes deraf vara i behof för hamnen eller för upplags- och byggnadsplatser. Nyssnämnda med F och J utmärkta områden, hvilka först framdeles skulle få af staden tillträdas, vore å förut omförmälda, den 8 februari 1884 upprättade karta betecknade, det

förra, som innefattar lägenheten Hermanstorp, med II och det senare, omfattande hofjägarebostället Tegeludden och den så kallade Lindarängen jemte en del af en skogbeväxt mark, benämnd Kruthusbacken, med III. Chefen för djurgårdsstyrelsen hade nu erinrat, att Lindarängen åtminstone från början af detta århundrade varit använd till skjutfält för artilleriets behof samt att användningen af samma trakt för detta särskilda ändamål genom kongl. bref den 11 mars 1881 blifvit utsträckt derhän, att Lindarängen och Lindarängsviken upplåtits till öfningsfält för Stockholms garnison i allmänhet mot vilkor, bland annat, att af statsmedel skulle derför till djurgårdskassan årligen erläggas 1,035 kronor. Då annan för garnisonens fältöfningar lämplig terräng, som kunde ersätta det intrång, Ladugårdsgärdet under de senare åren lidit genom tillkomsten derstädes af åtskilliga större etablissement för allmänt behof, icke funnes inom Djurgårdens egoområde, måste Lindarängens bibehållande för berörda ändamål fortfarande anses vara oundgängligen nödvändigt. Det syntes derför önskvärdt, att i sammanhang med den nu föreliggande frågan kunde tillvägabringas en sådan inskränkning af den genom kongl. brefvet den 31 maj 1878 staden förunnade förmån, att densamma komme att upphöra, så vidt den hade afseende å det omförmälda, med litt. J (å 1884 års karta med III) betecknade jordområdet, innefattande hofjägarebostället Tegeludden samt Lindarängen och Kruthusbacken jemte dertill gränsande vatten, och detta så mycket hellre, som det kunde antagas, att staden näppeligen någonsin eller åtminstone icke förrän i en långt aflägsen framtid kunde komma i behof af sagda område.

Riksmarskalksembetet, som instämt i chefens för djurgårdsstyrelsen yttrande, hade för egen del vidare anfört:

att, derest Kongl. Maj:t, enär, enligt hvad chefen för djurgårdsstyrelsen upplyst, den enda till djurhage möjligen användbara plats å Djurgården, eller lägenheten Skuggan, af anförda skäl ej vore för detta ändamål fullt lämplig, skulle besluta hjortarnes förflyttning till den vid Gripsholm befintliga djurhagen, som dock i sådant fall behöfde utvidgas, derför belöpande kostnad borde bestridas af den ersättningssumma, staden blefve skyldig att erlägga för till densamma afstådd mark å Djurgården;

att, i händelse stadsfullmägtiges förevarande framställning skulle af Kongl. Maj:t och Riksdagen bifallas, den för marken utgående kapitalersättningen borde, på sätt i föregående likartade fall egt rum, inlevereras till statskontoret och der för framtiden förvaltas, samt derå fallande ränta årligen af Kongl. Maj:t disponeras för Djurgårdens samt eventuelt för hjort-

parkens vid Gripsholm behof, på sätt Kongl. Maj:t framdeles derom täcktes bestämma;

att riksmarskalksembetet i allo instämde i hvad chefen för djurgårdsstyrelsen yttrade rörande Lindarängens fortfarande behöflighet till plats för de i Stockholm garnisonerade truppernas vapenöfningar; samt

att den rätt, som genom föregående kongl. resolutioner och upplåtelsebref blifvit innehafvare af lägenheten Ropsten under Kongl. Maj:ts regeringstid tillförsäkrad, borde, i händelse staden skulle af samma lägenhet vara i behof, varda honom tillgodosedd och bevarad.

I afseende å den tid, inom hvilken de i Hjorthagen befintliga hjortar kunde flyttas till annan plats och lägenheten derefter till Stockholms stad öfverlemnas, hade riksmarskalksembetet i särskildt infordrad skrifvelse öfverlemnat yttrande från chefen för djurgårdsstyrelsen, deri denne meddelat, att det ifrågasatta området kunde till staden öfverlemnas ett år efter det aftal derom blifvit med staden träffadt. Med afseende på önskvärdheten att sjöledes kunna från parken förflytta hjortarne syntes tiden närmare böra bestämmas till den 1 juli 1890.

Enligt hvad statsrådet och chefen för finansdepartementet till åberopade statsrådsprotokoll vidare anfört, hade, beträffande antagligheten från kronans sida af det utaf staden föreslagna aftalet, öfverintendentsembetet ej haft något att erinra vid det af stadsfullmägtige beräknade värdet, 327,240 kronor, å den mark vid artilleriplanen, kronan skulle erhålla mera än staden. Med afseende härå och då ej heller vid öfriga för jordbytet föreslagna anordningar, hvad trakten vid artilleriplanen angår, vore något väsentligt att anmärka, syntes aftalet i denna del vara af beskaffenhet att kunna godkännas. Hvad åter vidkomme förslaget, i hvad det afsåge att i vederlag för stadens återstående fordran i mark skulle mot viss mellangift lemnas lägenheten Hjorthagen med angränsande område å Djurgården, kunde frågan härom naturligtvis endast under den förutsättning komma under pröfning, att H. M. Konungen, till hvars enskilda disposition Djurgården vore öfverlemnad, förklarade sig vilja afstå från dispositionsrätten öfver det ifrågavarande området. Enligt hvad H. M. Konungen behagat meddela departementschefen, vore emellertid Hans Majestät under vissa vilkor sinnad att härtill lemna sitt bifall.

Såsom förut nämnts, hade stadsfullmägtige uppskattat värdet af omförmälda område till 347,100 kronor, så att, då värdet af den mark vid Artilleriplanen, kronan skulle erhålla mera än staden, i värde upptagits till 327,240 kronor, staden skulle hafva att erlägga en mellangift af allenast

19,860 kronor, hvarförutom staden erbjudit sig att med 50,000 kronor bekosta anordnandet af en hjortpark å annat ställe. Chefen för djurgårdsstyrelsen, med hvilken riksmarskalksembetet instämt, hade deremot beräknat värdet af samma område till 556,882 kronor 25 öre, dervid icke ifrågasatts särskild ersättning för anordnande af ny hjortpark; och skulle alltså enligt sistnämnda beräkning den mellangift, som staden hade att erlägga, uppgå till 229,642 kronor 25 öre. I betraktande af det ifrågavarande områdets synnerligen fördelaktiga läge, hvilket, i den mån rörelsen vid Värtahamnen hinner utveckla sig, varder ännu fördelaktigare, vore det enligt departementschefens förmenande otvifvelaktigt, att stadsfullmäktige derför beräknat ett alldeles för lågt värde, hvaremot, och då grundad invändning icke syntes kunna göras mot den af myndigheterna verkstälda värdeuppskattningen, den senare borde läggas till grund för aftalet.

Med framhållande af Lindarängens behöflighet såsom öfningsplats för Stockholms garnison, hade, enligt hvad departementschefen vidare anfört, chefen för djurgårdsstyrelsen uti sitt i frågan afgifna yttrande fäst uppmärksamheten på önskvärdheten deraf, att i sammanhang med den nu förevarande frågan träffades sådan uppgörelse med Stockholms stad, att den ifrågavarande ängen, åtminstone under längre tid framåt, utan hinder af den jemlikt kongl. brefvet den 31 maj 1878 staden tillerkända rätt, kunde för nyssnämnda ändamål fortfarande disponeras. Då omförmälda, för militäröfningar synnerligen väl lämpade plats endast med största svårighet kunde för detta ändamål undvaras, men deremot Stockholms stad, sedan densamma väl förvärfvat den vidsträckta, i Värtahamnens omedelbara närhet belägna Hjorthagen, först i en temligen aflägsen framtid kunde tänkas för hamnens ändamål komma i behof jemväl af Lindarängen, borde bland vilkoren för Hjorthagens afstående till staden intagas bestämmelse derom, att af de enligt 1878 års kongl. bref till stadens framtida disposition upplåtna områden, eller de egofigurer, som å 1884 års karta betecknades med II (lägenheten Hermanstorp) och III (hofjägarebostället Tegeludden med Lindarängen och Kruthusbacken), Lindarängen först i sista rummet och i intet fall före utgången af en viss tidrymd, som lämpligen borde bestämmas till fyratio år efter aftalets träffande, finge af staden tagas i anspråk. Som emellertid, det med III betecknade området icke i sin helhet vore till plats för militäröfningar erforderligt, utan detta endast gälde den del deraf, som å en i stadsingeniörskontoret den 18 mars 1889 verkstäld kopia af 1884 års karta betecknades med röd kantfärg och siffrorna III 2), syntes återstoden af området, å kartekopian betecknad med III 1) och omfattande

hofjägarebostället Tegeludden med en areal af 370,6 ar, kunna i fråga om dispositionsrätten likställas med egofiguren II och således af Stockholms stad i förekommande fall utan afvaktande af viss tidpunkt få tagas i anspråk.

Af den mellangift å 229,642 kronor 25 öre, som Stockholms stad har att för Hjorthagen erlägga, borde i första rummet bestridas kostnaden för ersättande af den hjortpark, som komme att utrymmas. Då sådan ersättning skulle beredas genom utvidgning af den nuvarande hjortparken vid Gripsholm, och kostnaden härför beräknats uppgå till omkring 30,000 kronor, syntes för vinnande af jemn summa å den fond, som i öfrigt bör bildas af mellangiftsmedlen, af dessa medel böra för ändamålet disponeras ett belopp af 29,642 kronor 25 öre. Återstoden, 200,000 kronor, borde till statskontoret inlevereras för att derstädes förräntas, med rätt för Kongl. Maj:t att disponera den årliga räntan till Djurgårdens förbättring och försköning.

Utskottet, som, på grund af hvad sålunda förekommit, anser sig böra biträda Kongl. Maj:ts förevarande förslag, hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 25 april 1889.

På statsutskottets vägnar:

Gustaf Sparre.

Reservation

af Herrar *C. Ifvarsson, A. P. Danielson, S. Nilsson, A. Persson* och *N. Petersson,* hvilka ansett Kongl. Maj:ts framställning i ämnet bort af utskottet afstyrkas.

Herr *J. Anderson* har begärt få antecknadt, att han ej deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.

Stockholm, Gernandts Boktr.-Aktieb., 1889.